

ततस्तेतूत्तरेणैव तीरेण लवणां भसः ॥ जग्मुर्भरतशार्दूलदिशं दक्षिणपश्चिमां ॥ ४४ ॥ ततः पुनः समावृत्ताः पश्चिमां दिशमेव ते ॥ ददृशुर्द्वारकां चापि सागरेण प
रिप्लुतां ॥ ४५ ॥ उदीचीं पुनरावृत्य ययुर्भरतसत्तमाः ॥ प्रादक्षिण्यं चिकीर्षतः पृथिव्या योगधर्मिणः ॥ ४६ ॥ इति श्रीमहाभारते महाप्रस्थानिके पर्वणि प्रथ
मोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ७३ ॥ वैशंपायन उवाच ततस्तेनियतात्मान उदीचीं दिशमास्थिताः ॥ ददृशुर्योगयुक्ताश्च हिमवतं महागिरिं
॥ १ ॥ तंचाप्यतिक्रमंतस्ते ददृशुर्वालुकार्णवं ॥ अवैक्षंत महारैलं मेरुं शिखरिणिवरं ॥ २ ॥ तेषां तु गच्छतां शीघ्रं सर्वेषां योगधर्मिणां ॥ याज्ञसेनीं भ्रष्टयोगानि प
पातमहीतले ॥ ३ ॥ तां तु प्रपतितां दृष्ट्वा भीमसेनो महाबलः ॥ उवाच धर्मराजानं याज्ञसेनीमवेक्ष्य ह ॥ ४ ॥ नाधर्मश्चरितः कश्चिद्राजपुत्र्या परंतप ॥ कारणं किं
नूतद्विहियत्कृष्णापतिता भुवि ॥ ५ ॥ युधिष्ठिर उवाच पक्षपातो महानस्या विशेषेण धनं जये ॥ तस्यैतत्फलमधैषाभुंक्तं पुरुषसत्तम ॥ ६ ॥ वैशंपायन
उवाच एवमुक्त्वा न वेक्ष्य नां ययौ भरतसत्तमः ॥ समाधाय मनो धीमान् धर्मात्मा पुरुषर्षभ ॥ ७ ॥ सहदेवस्ततो विद्वान्निपपातमहीतले ॥ तंचापि पतितं दृष्ट्वा
भीमो राजानमब्रवीत् ॥ ८ ॥ यो यमस्मात्सुसर्वेषु श्रुषुरनहंकृतः ॥ सोऽयं माद्रवतीपुत्रः कस्मान्निपतिता भुवि ॥ ९ ॥ युधिष्ठिर उवाच आत्मनः सहशं
प्राज्ञं नैषोऽमन्यत कंचन ॥ तेन दोषेण पतितस्तस्मादेष नृपात्मजः ॥ १० ॥ वैशंपायन उवाच इत्युक्त्वा तं समुत्सृज्य सहदेवं ययौ तदा ॥ भ्रातृभिः सह कौंते
यः शुनाचैव युधिष्ठिरः ॥ ११ ॥ कृष्णां निपतितां दृष्ट्वा सहदेवं च पांडवं ॥ आर्तो बंधुप्रियः शूरो नकुलो निपपातह ॥ १२ ॥ तस्मिन्निपतिते वीरे नकुले चारुदर्शने ॥
पुनरेव तदा भीमो राजानमिदमब्रवीत् ॥ १३ ॥ यो यमक्षतधर्मात्मा भ्राता वचनकारकः ॥ रूपेणाप्रतिमो लोके नकुलः पतिता भुवि ॥ १४ ॥ इत्युक्तो भीमसेनेन
प्रत्युवाच युधिष्ठिरः ॥ नकुलं प्रति धर्मात्मा सर्वबुद्धिर्मातांवरः ॥ १५ ॥ रूपेण मत्समो नास्ति कश्चिदित्यस्य दर्शनं ॥ अधिकश्चाहमैवैक इत्यस्य मनसि स्थितं ॥ १६ ॥
नकुलः पतितस्तस्मादागच्छत्वं वकोदर ॥ यस्य यद्विहितं वीरसोऽवश्यं तदुपाश्रुते ॥ १७ ॥

॥ २ ॥ भ्रष्टयोगा ध्यानात् स्वखलितमानसा ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ पक्षेति तुल्येषु वैषम्येण पूजानकार्येति भावः ॥ ६ ॥ अनवेक्ष्य स्वर्गांतराय रूपः स्नेहो मा भूदिति भावः ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ आत्मन इति प्राज्ञत्वा
भिमानोऽपि पतनहेतुरिति भावः ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ रूपेणेति रूपगर्वान्नकुलः पपातेत्यर्थः ॥ १६ ॥ १७ ॥